

moerassige duinpan, met een poeltje vol kikkerlarven. Verder groeien er allerlei orchideeën: reusachtige *Listera's*, nog jonge *Epipactis palustris*, en een 4-tal dwergorchideetjes in bloei: Harlekijns Orchis, met gevlekte bladeren.

Voorts een goed aantal hagedissen in de duinen voor het terrarium gevangen.

C. L. D. JR. EN F. J. B. DE M.

Vragen en Korte Mededeelingen.

Amsterdamsche Entomologische Club.

Op Zaterdag 15 Maart 1902 hield de A. E. C. hare 19de bijeenkomst, onder voorzitterschap van Dr. J. Th. Oudemans, des avonds te 8 uur, in „Zeemanshoop." Aanwezig 18 leden. De heer Jaspers is met kennisgeving afwezig.

De heer de Meijere vertoont een levend wijfje van *Gonepteryx (Rhodocera) rhamnii* L., van welke soort men in het voorjaar veel meer mannetjes dan wijfjes waarneemt, of meent waar te nemen, daar, wanneer de dieren vliegend worden geobserveerd, verwisseling van deze laatste met *Pieris*-soorten niet is uitgesloten. Vervolgens spreekt de heer de Meijere over de larvipariteit van *Echinomyia fera* L. en vertoont een praeparaat van de vrouwelijke geslachtsorganen van deze sluipvlieg. Dan deelt spreker mede, dat pas uitgekomen voorwerpen van de tot de Conopiden behorende *Physocephala rufipes* Fabr. duidelijk de uitstulpbare voorhoofdsblaas vertoonen, welke aan de echte Eumyiden eigen is, en die bij de Syrphiden ontbreekt; een goed kenmerk dus voor het bepalen van de verwantschap dezer families onderling.

De heer Polak vertoont eene door hem uit de pop eener Amerikaansche *Papilio*-soort, *Papilio troilus*, verkregen sluipwesp, die zich precies op dezelfde wijze daaruit uitboorde, als *Psilomastix lapidator* Grav. dat doet uit de pop van onze *Papilio machaon* L. Vervolgens stelt dezelfde spreker verschillende sluipwespen uit *Trichiosoma lucorum* L. ter bezichtiging en een op 23 Januari in de slangenzaal in „Artis" gevonden nest van de Pharaomier, welk nest o. a. wel 50 wijfjes bevat.

De heer Leefmans vermeldt het aantreffen van eene imago van *Polytonia (Vanessa) c-album* L. op 3 Maart j.l. binnen Amsterdam.

De heer Snijder bespreekt den ruststand van *Gonepteryx (Rhodocera) rhamnii* L. en vertoont voorwerpen, betrekking hebbend op de leefwijze van *Sesia tipuliformis* Cl.

De heer Mac Gillavry stelt eenige zeldzame *Coleoptera* ter bezichtiging, waaronder twee soorten nieuw voor onze fauna, nl. *Pentarthron huttoni* Woll. en *Silvanus mercator* Fauv. Daarna vertoont dezelfde spreker een vrouwelijk exemplaar van *Argynnis paphia* L., door hem te Leiden gevangen op 21 Juli 1901 en, mede van Leiden, een bijzonder eenkleurig voorwerp van *Smerinthus populi* L.

De heer Boon verkreeg sluipwespencocons uit de rupsen van *Xanthia lutea* Ström (*flavago* F.), *Xanthia fulvago* L. en *Orthosia cellaris* Hufn., al welke rupsen door hem in April 1901 op wilgenkatjes gevonden werden. De rupsjes waren toen nog zeer jong, slechts een paar millimeter lang, en werden vervolgens afgesloten binnenshuis gekweekt. Toen reeds moeten ze al door de sluipwespen geïnfecteerd geweest zijn, waarmede overeenstemt, dat thans de sluipwespen hare cocons reeds verlaten, ook in een niet verwarmd vertrek. Ongeveer 30% der verkregen rupsen was aangetast. De parasiet blijkt eene *Pimpla* te zijn.

De heer Uyttenbogaerd laat een gedeelte van eene reuzen-Julide (exotische duizendpoot) en een exotischen kakkerlak zien. Deze werden in pakhuizen hier ter stede aangetroffen.

De heer Oudemans vertoont het voorwerp van de graafwesp *Ammophila sabulosa* L., dat zich ontwikkeld heeft uit een cocon, vroeger door den heer Heimans in deze vergadering ter tafel gebracht, waaruit blijkt, dat de toen gemaakte determinatie juist is geweest. Eindelijk vertoont dezelfde spreker een afwijkend voorwerp van *Malacosoma (Bombyx) neustria* L.

De heer Bouman vestigt er de aandacht op, dat *Euproctis (Porthesia) chrysorrhoea* L. thans in onnoemelijk aantal op de eiken in de Langstraat voorkomt en ook op de vruchtboomen om Heusden. Verschillende mededeelingen van allerlei zijde wijzen er op, dat deze soort in de laatste jaren zich weder zeer sterk vermeerderd.

De heer Boon bespreekt nog de bloemkoolachtige gallen, welke aan de bloeiwijze van vele esschen om Amsterdam voorkomen. Behalve de galmijt, die de gal veroorzaakt, vond spreker er ook eene pophuid van een vlinder in.

Vlaamsche gaaien.

Het trekt mijn aandacht, dat er tegenwoordig veel meer Vlaamsche gaaien zijn dan vroeger en dat ze hun gewoonten veranderen. Zij lijken mij veel minder schuw dan voorheen en 't kon wel zijn, dat ze, evenals zooveel andere vogels al gedaan hebben, hun vrees voor den mensch kwijt raken. Het is bekend, dat houtduiven in de laatste eeuw in dit opzicht ook zeer veranderd zijn.

In de laatste dagen is het mij herhaaldelijk voorgekomen, dat ik Vlaamsche gaaien aantrof in het gras, waar zij geheel op roekenmanier rondstapten en naar voedsel zochten. Zij lieten mij naderen tot op een meter of vijf en vlogen dan niet eens ver weg, maar bleven op een tak naar me zitten kijken, tot ze eindelijk zich weer op den grond waagden.

Als die gaaien tegelijk met hun schuwheid ook hun moordzucht wilden afleggen, zouden ze een heele aanwinst kunnen zijn voor onze parken en tuinen. T.

Ook hier — aan de Noordwestkust der provincie Groningen — werd een buitengewone trek van Vlaamsche gaaien waargenomen. In 't laatst van October van verleden jaar waren er dagen lang wel 10 à 15 stuks in onzen tuin aanwezig, die, naar het scheen, zich aan afgevalen eikels vergastten.

't Duurt vaak jaren, dat er weer enkele gaaien naar hier verzeilen en nog nooit heb ik gezien, dat ze ook den winter over bleven.

Het is daarom zeer opmerkelijk, dat, toen de meeste gaaien weer vertrokken waren er 4 stuks achterbleven en dagelijks in onzen vrij grooten tuin met opgaande boomen en struikgewas, rondvlogen. Een er van is echter in December gestorven: ze lag 's morgens dood in de dakgoot. Wat de oorzaak van den dood was, weet ik niet, van honger zal ze niet zijn omgekomen, daar ze in zeer goeden toestand verkeerde en niet in 't minst vermagerd was. Van de 3 anderen is er een verdwenen — waarschijnlijk vertrokken — doch de twee vorigen kan ik nu nog (15 April 1902) dagelijks in onzen tuin zien rondwandelen; ze schijnen zich goed thuis te gevoelen. Wanneer ze ook hun nest hier mochten bouwen, zal ik u dit later mededeelen.

Westpolder, 15 April 1902.

I. H. MANSHOLT.

Partisane.

Zoudt u mij een groot genoegen willen doen en mij eenige inlichtingen kunnen geven omtrent een plant genaamd: partisane of hellebaard? Zij wordt gestyleerd veel gebruikt in Arabische kunst. Ik kan er niet achter komen hoe zij er in natura uitziet. Komt ze in ons land soms gekweekt voor en bestaat er een boek, waarin een afbeelding er van voorkomt? J. v. H.

Wie weet het?

Tweekoppige slang.

In het April-nummer der *Levende Natuur* las ik gisteren het stukje onder de rubriek „Vragen en korte mededeelingen" van Dr. J. D. Kobus, over de tweekoppige slang.

Ik herinner mij onlangs gelezen te hebben, ik meen in „Dahheim", een artikel over het herstellingsvermogen en verdubbeling van sommige deelen bij verwondingen van kruipende en tweeslachtige dieren; dat men verder staart-

verdubbeling bij de gewone hagedis *Lacerta agilis* zeer gemakkelijk te voorschijn roepen kan, door n.l. een volwassen exemplaar eene snede ongeveer op de helft zijde-waarts in den staart te geven. Uit de wonde zou zich dan een tweede staart vormen. Mij lijkt dit zeer geloofwaardig toe, daar toch ieder terrariumliefhebber weet, hoe verwonderlijk snel en volkomen verwondingen, bij het vangen ontstaan, ja, 't afbreken van lichaamsdeelen, zich herstellen.

Als dierenvriend heb ik gelukkig nooit zulke kunstjes geprobeerd. Ik schrijf dit enkel, om aan te toonen, dat misvormigen zelden bij pas geboren dieren gevonden worden, veelal later ontstaan door oorzaken van buiten.

Zeist.

J. BENNER.

Een tragedie uit het vogelleven.

Dezer dagen kreeg ik uit Doorn een droevige zending. Het waren twee vinkjes, mannetje en wijfje, prachtige vogels, dood. Een van beide had een lange sajedraad gevonden en was daarmee naar het nest gevlogen. Bij het verwerken zijn beiden daarin verward geraakt met de kopjes zoodat ze stikten. Het paar werd dood gevonden, dicht bij de kerk. De draad was wel een paar meter lang. T.

Etymologie van Wrangwortel.

In den achterhoek van Overijsel staat de vecartsenijkunde bij vele boeren nog niet op hoogen trap. Als daar een koe niet eet, niet herkauwt, brult, trapt, te lang ligt, kortom anders doet dan een welopgevoede koe, trekt de boer een bedenkelijk gezicht en zegt: 't beest is zeker „wrangig,” 't heeft de „wrang.” Dan schaft hij zelf raad, de „wrang” moet verdreven worden, „de wrang steken,” noemen ze dat. Hij neemt daartoe een huidplooi bij een der achterpooten tusschen duim en vinger, maakt daarin een insnijding en steekt in de wonde een toegespitst stukje wortel van *Helleborus niger*, dat voor dat doel in bijna ieder tuintje gekweekt wordt. Natuurlijk begint de wonde te zweren, er ontwikkelt zich een vrij groot gezwel, dat op gewone wijze verloopt en — de „wrangigheid” is verdwenen. Het middel is probatum, zegen ze.

Als nu iemand kon zeggen, wat ze onder die geheimzinnige „wrang” verstaan, waren we misschien op weg naar de etymologie van den wrangwortel.

Z.-B.

B.

Geelster.

Misschien stelt u er belang in te vernemen, dat *Gagea lutea* (Bosch-Geelster), in uw flora gekenmerkt als z. z. z., door mij in vrij groote hoeveelheid is gevonden op een weide te Bovenkarspel.

A. J. KORFF.

BOEKBESPREKING.

Op de Wandeling, door W. W. Kolvoort. (Purmerend. J. Muusses 1902. p. p. 149).

De lezers van ons Tijdschrift weten wel, dat de heer Kolvoort veel gewandeld heeft en nog veel wandelt en naar ik hartelijk hoop nog veel wandelen zal. In een vier-en-twintigtal schetsjes vertelt hij op zijn eenvoudige manier van alles, wat er alzoo op de wandeling te zien is, vogels, insecten, planten, zoogdieren, alles krijgt zijn beurt; en telkens blijkt, dat we hier niet te doen hebben met vertaal- of napraatwerk, maar met zeer veel eigen waarneming. Wanneer, zooals de schrijver hoopt, het in het boekje behandelde ook door de lezers in natura zal worden bestudeerd, dan kan zijn werk veel nut stichten.

De Planten, door Dr. H. Bos (Groningen, J. B. Wolters 1902, met 8 gekleurde platen en vele zwarte tekstfiguren. p. p. 180.

Weer een boek, zooals we dat van de firma Wolters gewoon zijn, wemeland van illustraties, waaronder wel is waar veel oude bekenden maar ook veel mooie nieuwe.

Het moet een leerboek zijn voor H.B.S. met 3-jarigen cursus en dergelijke inrichtingen en bevat behalve eenige hoofdstukken van morphologie, systematiek en biologie, twee-en-twintig uitvoerige plantbeschrijvingen, een overzicht der voornaamste families en, wat zeer prijzenswaard is, twee hoofdstukken over boomen, heesters, tuin- en kamerplanten en de voornaamste plantenprodukten. Van physiologie had iets meer gegeven kunnen worden.

T.

Een Haagsche abonné meldt ons, dat bij Sciaroni een groote bezending Italiaansche reptilen en amphiënen is aangekomen, o. a. Brilsalamanders en Seps.

C. E. te Utrecht e. a. Ik geloof niet, dat u op een of andere wijze salamanders het ontsnappen zult kunnen beletten, zonder het terrarium of aquarium te dekken. Deze dieren kruipen, door middel van een kleefstof, die ze afscheiden, zelfs tegen loodrechte wanden op.

2. Heideplanten groeien het best op een bedje in de open lucht van plagen en boschgrond gemaakt, goed fijn gesneden en vaak omgehaald, breng daar wat teelaarde en veenmos bij; dan gaat het wel. De ondergrond moet niet te licht zijn; klei is best; als die vastgestampt wordt op den bodem, laat ze weinig water door, en past voor *Drosera*; maar dan met glas dekken.

3. Bittervoorns eten evenals de meeste kleine visschen graag kleine regenwormen, watertorretjes en andere kleine slootdieren.

4. Groote watersalamanders komen er in de provincie Utrecht bij massa's voor. Hier zijn goudvisch-winkeltjes, waar ze bij honderden uit Utrecht worden aangekocht. Laatst zag ik er door een Utrechenaar of Amersfoorter 400, zegge vierhonderd brengen. E. Hs.

C. C. de H. Over kokkelkorrels en hun werking bij 't visschen en de bierbereiding is ons een opstel beloofd.

Gevraagd.

Rana arvalis (heikikker); *Bombinator Igneus* (vuurpad); *Pelobates fuscus* (knoflookpad).

Tot wederdienst bereid.

J. SYBRANDI.
Zijlweg 35, Haarlem.

Aangeboden.

Een terrarium, lang 35 cM., breed 25 cM. en hoog 30 cM. met 1 Smaragd hagedis, cadeau; in ruil voor: een dito groot aquarium.

H. RIETMEIJER JR.
Weteringstraat 13.

SNELLEN: De Vlinders van Nederland, gekost hebbende f 24,50 z. g. a. n. 3 deelen (Macro- en Microlepidoptera) voor f 13.—

J. B. TIJM,
Instituut tot Onderw. v. Blinden,
Amsterdam, Vossiusstraat 56.

TER HAAR: Vlinders. Gloednieuw. In afl. voor f 10.—
J. MAAT,
Rotterdam, Boschlaan 30.

Kaartjes voor verbreiding der wildgroeïende planten in ons land.

Door een vergissing van den binder is in sommige ex. van de vorige aflevering slechts één kaartje gelegd in plaats van twee. Het ontbrekende kaartje wordt met deze aflevering gezonden aan allen, die het vermoedelijk met de vorige aflevering niet ontvingen. Wie nog een kaartje mist wordt verzocht dit den uitgever mede te deelen; deze zal franco het ontbrekende zenden, zoolang de voorraad niet uitgeput is.